

TYKS-senioreiden retkellä Raumalle ja Vuojoen kartanoon 21.10.16.

Meitä oli melkoinen rivi senioreita torin laidalla odottamassa bussin saapumista. Jotkut olivat kuulemma tulleet paikalle jo kolme varttia aikaisemmin. Sää oli kolea, mutta päivästä oli ennustettu poutaa, jopa aurinkoista.

Niin sitä lähdettiin ajelemaan uutta 8-tietä ja se olikin muutamille uusi maisema; valtavista kallioleikkauksista jääneet lohkarreet on murskattu tien molemmin puolin suuriin kasoihin. Maisema on kuin kuusta.

Hauskoja paikannimiä vilahteli matkalla: Kärrynen, Roukkuli, Lemmi, Nästi, Katinhätä! Kai ne nimet ovat tulleet ”jostain”, henkilöstä, talosta, tapahtumasta tms.

Raumalla ensimmäinen kohteemme oli Vesitorni. Siellä meitä odotti kahvit ja sämpylät. Tornin ylin kerros on yli 60metriä merenpinnan yläpuolella. Aiemmasta käynnistä muistin, että portaita on yli 200, joten asetuin heti suosiolla hissijonoon. Joidenkin reippaiden mielestä torniin nousu käy harjoittelusta.

Ylhäältä on näkymä kilometrien päähän. Jos olisi ollut selkeä sää, lännessä olisi näkynyt meri ja kaakon suunnalla Olkiluodon voimalan rakennukset, mutta melkein pakkasyö jätti jälkeensä sankan sumun. Silti näköala on vaikuttava. Kahvit juotiin ja sitten takaisin bussiin.

Opas odotti meitä Rauman vanhan kirkon luona. Sen ovat alkujaan rakentaneet fransiskaanimunkit. Näimme kuorin upeat maalaukset ja kattokruunun, joka taitaa olla sotasaaliina tuotu.

Seuraavaksi lähdimme kävelykierrokselle vanhaan kaupunkiin. Puutalot ovat arvossaan - sekä euroissa, että maailman kulttuuriperintönä. Näimme myös torin ja rikkaan laivanvarustajan kodin.

Syksy oli laskeutunut kaupunkiin; kadut olivat hiljaisia, vain muutamia autoja saimme väistellä ja jalankulkijoitakin oli liikkeellä vain muutama. Oli koleaa. Varmaan meren läheisyys vaikuttaa. Seisoksellessa mieluusti siirtyi siihen kohtaan, johon aurinko osui. Pipo ja villatakki jäivät bussiin, sentään olin ottanut villahuivini.

Vähän jo teki ruokaa mieli, ja bussin nokka siis kohti Vuojoen kartanoa, jossa saisimme lounasta. Taisi lukea "Eura" siinä tienviitassa. Ajeltiin ensin valtatieä, ja sitten aina vain pienempää, kunnes peltojen takana näkyi kolmikerroksinen vaaleankeltainen rakennus.

Parkkipaikalla selvisi, että meilläpä oli taitava kuljettaja. Peruuttamalla Kartanotieltä pikkuiselle yhdystielle jyrkästi kääntäen hän ohjasi bussin parkkialueelle. Sepä oli taitoa se!

Sitten ruokailemaan. Monipuoliset alkuruoat ja lämpiminä mm. turskaa maissirouheleivityksellä. Erikoista! Broileria, hernekeittoa (olihan torstai,) joku liharuokakin ja kasvis. Jälkiruoaksi pannaria, hilloa ja kermavaahtoa ja tietenkin kahvia.

Kun olimme syöneet, paikalle tuli kaksi opasta kertomaan kartanon historiasta. Saimme kuulla jännittäviä tarinoita Björkenheim-suvusta.

Suku on lahjoittanut kartanoon mm. tauluja suvun jäsenistä. Muita kartanon historiaan liittyviä sukuja oli mm. Tott, Klinkowström ja Aminoff.

Meille esiteltiin kartanon juhlerakennus. Se ja koko kartano on muutamia vuosia sitten kokonaan restauroitu. Talon omistaa Euran kunta ja mukana toiminnassa on myös Posiva.

Rakennus on pääosin Engelin suunnitelman mukaan rakennettu lopulliseen malliinsa empire-tyyliin. Ikkunoita on todella paljon, laskin niitä päärakennuksessa 96.

Juhlerakennusta vuokrataan tilaisuuksiin. Sivurakennuksessa, ”flygelissä” on hotellihuoneita.

Kartanolla on myös ”orangerie” eli kasvihuone. Sekin on nyt kunnostettu kokous- ja saunatiloiksi.

Seuraavaksi bussin keula kohti Kivikylän palvaamoa. Ei ihan meinannut uskoa, että monen pikkutien päässä on tällainen suuri tuotantotila, myymälä ja kahvila. Ostokset tehtiin ja kahvit juotuamme oli edessä kotimatka.

Auringon tulenpunainen pallo painui metsänrajaan. Lähestyimme Turkuja. Paljon saimme nähdä tälläkin retkellä. Aika monet toteavat, että kyllä kelpaa olla eläkkeellä.

Kiitos Mirja, olit taas saanut aikaan kivan matkan ja kokemuksen meille ja kiitos matkakumppaneille seurasta.

Nähdään taas jollakin reissulla.

Teksti **Pirjo Juola**

Kuvat **Mirja Hovirinta**

TYKS seniorit aalloilla Piknik-risteily 13.9.2016

Ruoka, viini ja hyvä olo

Intiaanikesän syksyisen kauniina tyynenä aamuna kokoontui reilu 80-hengen seniorijoukko ystävineen Viking Linen terminaalissa. Meri oli koko menomatkan

peilityni- suorastaan ”pläkä” kuten turkulainen sanoisi.

CONFERENCE

Ohjelma alkoi M/S Amorellan monipuolisella ja herkullisella aamiaisella. Kahvi ja kuohuviini irrottivat kielenkannat ja viimeisetkin unen rippeet ja kohta pöydistä kuuluikin iloinen puheensorina. Joskus on hyödyllistä istahtaa seuraan, josta ei tunne ketään. Aina kun keskustelee uusien ihmisten kanssa oppii ja muistaa uusia asioita!

Aamiaisen jälkeen kapusimme kymppikerrokseen ja senioreitten hallituksen varapuheenjohtaja Mirja Hovirinta avasi tuttuun hauskaan tapaansa päivän.

Amorellan ravintolapäällikkö ja pääkokki kertoivat Viking Linen ruoka- ja viinivalinnoista. Uskomaton määrä kaikkea tarvitaan pitämään risteilyväki kylläisinä ja tyytyväisinä. Maitoa kuluu 1000 litraa viikossa ja Laitilasta toimitettavia kananmunia kuormalavallinen. Hienot lihat tuotetaan pääosin Etelä-Amerikasta. Juomista suosituin on vuodesta toiseen olut, seuraavaksi tulee viinit, joiden kulutus lisääntyi kun buffet ravintolaan asennettiin viinihanat. Kolmanneksi suosituin alkoholijuoma on Irish coffee ja viidenneksi tulee Gin tonic.

Hävikkiäkin tulee ja se menee loppupeleissä ”kalojen ruoaksi”- ei kuitenkaan suoraan! Kehittänyt jätteiden hävittämisteknologia on ekologinen, nämä Itämeren omat risteilyalukset eivät päästä jätteitä suoraan haavoittuvaan Itämereen. Samaa ei voi sanoa kaikista ulkolaisista valtavista risteilyaluksista Helsingin satamassa.

Henkilökuntaa on vähennetty puoleen siitä, mitä ravintolapäällikön 30-vuotisen laivauran aikana oli.

Seuraavaksi tyksiläisille tuttu työterveyspsykologi Päivi Jalonen piti alustuksen hyvinvoinnin aakkosista. Vaikka aiheen asialista oli varmastikin suurimmalle osalle tuttua asiaa, todettiin, ettei asioiden kertaus ja keskustelu niistä ole turhaa. Pidämme helposti hyvinvointia itsestään selvyytenä siihen asti, kun siihen tulee vajeita. Toimintakyvyn säilyttäminen on arvokas asia ja sitä olisi hyvä ylläpitää ja vaalia. Alustus herätti vilkasta keskustelua ja mielipiteiden vaihtoa.

Sydäntautiyhdistys oli koonnut konferenssitilaan edustavan näyttelyn terveellisistä ja epäterveellisestä ravintovalinnoista. Sokerin määrä tuotteissa oli havainnollistettu sokeripaloilla. Kaima Mirja totesi hauskaasti, ettei hän kyllä ole koskaan löytänyt ruokansa joukosta sokeripaloja. Pullollinen Cocaola juomaa sisältää kymmeniä sokeripaloja. Rasvojen sekä suolan määriä ja käyttöä oli havainnollistettu hyvillä esimerkeillä ja tuoteselostuksilla. Tämä samainen näyttely on pysyvästi tutustumista varten Turun sydäntautiyhdistyksen toimistolla Eerikinkadun ja Käsityöläiskadun kulmatalossa.

Menomatkan loppuhuipennuksena kätilökollega Kaija Kouvo piti puolen tunnin venyttely- ja rentoutus tuokion. Kaija ohjaa senioreitten liikuntajaoston Pilates jumppaa Tyksin Naistenklinikan luentosalin aulassa joka tiistai 16.30-18. Se on saavuttanut suuren suosion, joten ryhmä on lähes joka kerta täynnä. Fyysinen tila asettaa rajoituksensa, mutta Kaijalta voi kysellä paikkoja, koska tilanne elää vuoden mittaan.

Kahdelta vaihdettiin laivaa ja kukaan ei tietävästi jatkanut matkaa Tukholmaan. Näinkin on joskus päässyt käymään- ilmeisesti ei kuitenkaan tässä piirissä.

Ohjelma M/S Gracella alkoi – yllätys yllätys- kuohuviinitarjoilulla ja pienellä viiniesittelyllä ja –maistiaisilla laivan tax free myymälässä. Tarjoilun jälkeen meille oli varattu aikaa tehdä Private Shopping kierros myymälässä. Tämä taisi olla laivayhtiöltä ovela taktikka, koska harva oli enää tämän jälkeen köyhä saatikka kipeä.

Ja eiku syömään...

Buffet Aurora Grace odotti kannella 10. Ravintolapäällikkö ohjeisti, että ”buffassa” tulee hakea artikkeleita seitsemän kertaa eri lautasille. Pöytäseurueeni totesi, että siinä onkin urakkaa kerrakseen- pääsimme ainoastaan viiteen. Ruokailun aikana keskellä Kihdin selkää laskeutui sumuverho aivan kuin esirippu olisi vedetty alas. Ikkunasta näkyi vain keijuina leijailevia valkoisia sumumuodostelmia. Sumutorvet huusivat onttoa kaikuaan- tunnelma oli lähes kummitusmainen. Syvä luottamus laivan kapteeniin ja komentosillan väkeen sai kuitenkin ihastelemaan ilmiötä. Siinä kesä ja syksy taistelivat olemassolon oikeutuksestaan kylmän ja lämpimän ilmamassan kohdatessa. Ampiaisillakin on loppukesällä ollut kuulema eksistentiaalinen kriisi, koska kuningattaret ovat jättäneet pesän tai kuolleet. Päivi Jalonen totesi, että toivottavasti ei eläkeläisenä tarvitsisi kokea tällaista kriisiä. Yhtä nopeasti kuin laskeutui, niin myös sumuesirippu nousi ja saaret putkahtivat näkyville.

open your world

4+1 FOR FREE
LAPIN KULTA
EUR 82.00
6-PACK AMERICAN
6X 500 ML
PICK MIX
KULLE

TROLL
SWEDEN

Aterian jälkeen väki hävisi eri puolelle suurta- joidenkin mielestä sokkeloista- laivaa. Kuka karaokeen, kuka kuuntelemaan Seitsemää Seinähullua veljestä, kuka vielä viimeistelemään kesken jääneitä ostoksiaan tai vain ihailemaan uudestaan auenneita saaristomaisemia.

Kiitos Mirja-kaima hienosti organisoidusta matkasta joka oli taas taattua senioreitten laatua!

Teksti **Mirja Huvila**
Kuvat **Mirja Hovirinta**

TYKS:N SENIORIEN KESÄRETKEI ÖRÖN SAARELLE

6.7.2016

TYKS:n seniorit lähtivät kauniina kesäpäivänä 6.7. tutustumisretkelle Örön saareen. Matkalle osallistujia oli koko Launokorven iso bussillinen eli 58 henkilöä.

Bussilla ajoimme läpi vehmaan Kemiön saaren Käsnäsiin, jossa nautimme kahvit ja lohileivät. Sieltä matka jatkui M/S Sissel-veneellä läpi runsas saarisen ja karikkoisen Saaristomeren Öröä kohden. Sää oli kaunis ja aurinkoinen, kohtalaisen navakka tuulikaan ei haitannut matkantekoa.

Örössä tutustuimme oppaamme Daniel Wilsonin johdolla saaren historiaan, nähtävyyksiin ja luontoon. Örön saari on avattu vuosi sitten yleisölle ja nyt se kuuluu Metsähallitukselle ja on osa Saaristomeren kansallispuistoa. Yleisö on ottanut Örön hyvin vastaan. Viime vuonna vierailijoita kävi jo 25000 henkeä. Saaren tekee suosituksi sen satavuotinen historia rannikkolinnakkeena, isot tykit ja ainutlaatuinen luonto.

Örön rantalaiturilta kulkee hyvä tie kasarmirakennuksille. Siellä on säilynyt kuutisenkymmentä taloa eri aikakausilta. Rakennukset ovat tyypillisiä punamullalla maalattuja ja valkoisin räystäslaudoin koristeltuja. Saarella on asuneet niin sotilaat kuin perheetkin.

Örön saarella on vaiherikas historia. 1900-luvun alkupuolelle asti se oli saaristolaisten laidunmaana. Örön vedet ovat toimineet niin englantilaisten, ruotsalaisten kuin venäläisten sotalaivojen ankkuripaikkoina. Ensimmäisen maailmansodan uhatessa Venäjä päätti rakentaa linnoitusketjun molemmille puolille Suomenlahtea ja linnoitti Örön 1915-1917 Suomen ollessa Venäjän autonomian osana. Saarelle rakennettiin kolme tykkipatteria, ammusvarastoja, tulenjohtotorneja, kasarmeja, asuntoja, kaivoja, laitureita ja teitä ja jopa kapearaiteinen rautatiekin. Louhinta- ja rakennustöitä puursivat Aasiasta tuodut työläiset. Mukulakivipäällysteisillä teillä on kuvaavat nimet: Lyhyt ikävä ja Pitkä ikävä (10km).

Suomen itsenäistymisestä lähtien Öro on ollut puolustusvoimien rannikkolinnakkeena aina vuoden 2014 loppuun asti. Linnakesaarella koulutettiin alokkaita ja varusmiehiä. Sodan aikana saarella oli viitisensataa sotilasta ja siviilihenkilöä. Öröstä osallistuttiin useisiin sotatoimiin. Bengtskärin taisteluun 1941 Öro antoi tulitukea. Sodan jälkeen Örön asukkaat olivat linnakkeella työskentelevää henkilökuntaa, heidän perheitään ja vaihtuvia varusmiehiä.

Lyhyttä ikävää pitkin kävelimme kasarmialueelle ja sieltä Öron päänähtävyydelle eli 12 tuuman Obolev-tykille. Patteriin on kuulunut neljä tykkiä. Tykin ammus on painanut lähes 500kg ja sen kantama oli liki 45km. 30-luvun lopulla kaksi niistä siirrettiin Säkkijärven Ristiniemelle. Kahden jäljelle jääneen tykin avoasemat betonointiin umpinaisiksi. Toisen sisälle pääsimme katsomaan tykin mahtavaa koneistoa. Tykkiaseman katolta näkyi 13 km päähän Bengtskärin majakalle, koska sää oli niin kirkas. Oppaan kertoman mukaan tykillä ammuttiin viimeksi 1970-luvun alussa. Kun tykeillä ammuttiin, piti taloista ottaa ikkunat pois ja viedä astiat ulos, ettei ilmanpaine rikkoisi niitä.

Saaren eteläkärkeen on sijoitettu 1910-luvulla neljä 6 tuuman Canet- tykkiä. Lisäksi saarella on useita tykkejä ilma- ja maihinnousun torjuntaan.

Öröstä löytyy tyypillisen saaristoluonnon ja metsän lisäksi ainutlaatuisia luontotyyppejä. Näistä arvokkaimmat ovat paahdenummet ja hiekkarannat. Paahdenummella esiintyy harvinainen etelän kylmäkukka. Se oli jo kukkinut, mutta lehdykkeisiin saimme tutustua. Nummia, jotka olivat toimineet harjoituskenttinä, peittivät kanervakankaat ja voimakkaasti tuoksuva kangasajuruoho. Hiekkarannalla kasvaa harvinainen merikaali. Monenlaiset kasvit ovat tuoneet mukanaan erikoisen

ja runsaan perhoslajiston. Örö sopii monen lintulajin muuttoreitteihin ja saaren pesimälinnustoonkin kuuluu useita harvinaisuuksia.

Nautimme saaren ravintolassa maukkaan kalakeiton ja lähtökahvit joimme vielä veneessä. Nykyään saarelta löytyy monenlaisia palveluita, kuten venelaitureita, sauna, ravintola ja hotelli.

Vaikka tykit olivat järeitä ja historia sotaisa, pehmensivät sitä luonnon rauha, rakennusten ja saariston ainutlaatuisuus. Eikä sovi unohtaa, miten vanhojen työtovereiden tapaaminen aina piristää.

Riitalle kiitokset onnistuneesta kesäretkestä.

Teksti

Kuvat

Mustion Linnassa vierailu ja Linnan ympäristöön tutustuminen 22.6.2016

Mustion Linnan tutustuminen juhannuksen alla antoi varmasti jokaiselle matkaan osallistuneelle "matkamuistoja" myöhemminkin muisteltavaksi, vaikka visiitti ei olisi ensimmäinen ollutkaan. Aika monelle se ei ollut ensimmäinen, joten se kertoo kohteen kiinnostavuudesta jo aika paljon. Matkassa meitä oli yhteensä 48 seniorien seuralaiset mukaan lukien.

Upeaan ruukkiympäristöön tutustuttiin ruokailun jälkeen omaehtoisesti kukin omien jalkavoimiensa ja kiinnostuksensa mukaan. Seuraavassa lainauksia Mustion ruukinalueen esitteistä (matkakertomuksen kirjoittajan kommentit *petiitillä*)

"Mustion ruukkia pidetään Suomen ensimmäisenä varsinaisena rautaruukkina. Ruukinalue muodostuu tehdasalueesta, ruukinkartanosta ja sen suuresta puistosta, ruukinkaduista sekä kirkkoympäristöstä ja vanhan maantien varren kulttuurimaisemasta. Maisemapiirteet, tiestö ja rakennuspaikat periytyvät 1600 -luvun lopulta"

Ensimmäistä kertaa kohteessa käyneenä hämmästelin, miten ennen kokematon ainutlaatuinen ympäristö puolentoista tunnin ajomatkan päässä Turusta on voinut jäädä kokematta.

"Kartano rakennettiin vuosina 1783–1792 Magnus Linder II toimesta. Sisustus on kokonaan kustavilainen. Päärakennuksen toisessa kerroksessa sijaitsee mm. vierashuone, kuninkaan huone, jossa kuningas Kustaa III sekä tsaarit Aleksanteri I ja Aleksanteri II ovat levänneet."

Kustaa III on täytynyt yöpyä upouudessa Mustiossa jo linnan rakennusvaiheen aikana, koska hän kuoli v. 1792, jolloin rakennus valmistui.

Eräs Mustion Linnan loistokkaimmista aikakausista oli Hjalmar Linderin aikana 1900-luvun ensimmäisinä vuosina. Hän omisti mm. maata yhteensä 64 000 ha ja osti yhden Suomen ensimmäisistä autoista vuonna 1902. Muiden mukana Hjalmar Linderin vieraina Mustiolla ovat olleet Jean Sibelius ja Louis Sparre (ruots. kreivi ja taiteilija)"

Kustavilainen sisustussuuntaus ja arkkitehtuuri liitetään nimenomaan Kustaa III ja hänen poikansa Kustaa IV Aadolfin hallintokausiin, joten Mustion Linnan sisustuksen tyyllisuuntaukselle löytyy luonnollinen taustansa. Hallitsijoiden vierailut ja lepo hetket Mustion Linnassa ja sen kaltaisissa kohteissa kuvataan ja halutaan nähdä hyvin romanttisina tuokioina. Tarinat vuosisatojen takaa luonnollisesti hioutuvat ja saattaapa aika muistoja kullatakin.

Linnan historiasta ja tapahtumien taustasta oppaana ja asiantuntijana toimi Kerstin Ilander. Värikästä ja syväluotaavaa kuvausta oli helppo ja mukava seurata. Kuvaus oli paitsi Muistion Linnan myös Linderin suvun värikästä sukuhistorian kuvausta parhaimmillaan. Lähes yhtäjaksoinen teollinen tuotanto 1600 -luvulta tähän päivään saakka, ensin Mustion ruukin ja myöhemmin Fiskarsin ruukin toimintana, on lähes uskomaton yritystoiminnan tarina. Tänä päivänä Fiskars Oyj on monialainen kansainvälinen yhtiö.

Kerstinin tarkka silmä oli havainnut taiteilijan piirroksesta ruukin alkuvaiheen tuotantoprosessia/ruukinpolttoja valvovan ja hiillosta kohentelevan naisen vaativassa työssään. Oppaamme hyvästä huumorintajusta kertoo hänen kommenttinsa: "sukupuolten välinen tasa-arvo on toteutunut Mustion ruukissa ja vuosisatoja sitten". *Saattaaapi olla, että on toteutunut tai josko piirros kertoo taiteilijan luovuudesta.*

Kuninkaalliset ja tsaarit yöpyivät siis kuninkaan huoneessa, jonka vierassänky on lyhyehkö tämän päivän mittasuhteisiin, ainoastaan 180 cm. Oppaan välittämän perimätiedon mukaan sängyn pituus riitti hyvin, koska nukkuma-asento oli lähes istuva. Puoleksi istuva asento puolestaan sen johdosta, ettei kieli valahda nukkuessa kurkkuun ja aiheuta tukehtumiskuolemaa. *Uniapnea on siis tunnistettu ja kaksisataa vuotta sitten, kuten Suonpään Jouko joukostamme nopeasti totesi - itse olin tehnyt tarinaa kuunnelllessani saman johtopäätöksen. Lääketiede on uniapnean tunnistamisessa enemmänkin toteavaa kuin tutkivaa!*

Mustion Linnaan hankittu ensimmäinen auto v. 1902 oli todennäköisesti Suomen suuriruhtinasmaan toinen auto, Mors -merkkinen ja sen huippunopeus oli 25 kilometriä tunnissa. Uuden auton mukana seurasi automaattisesti myös "tehtaan" kuljettaja, koska näitä sen ajan vauhtihirmuja ei kuka vaan pystynytään kuljettamaan.

Toivottavasti tämä lyhyt hipaisu Mustion Linnan taustoista ja historiasta saa matkasta paitsi jääneen lukijan kiinnostumaan kohteesta lisää ja hakemaan tietoa internetistä vaikkapa hakusanalla Mustion Linna.

Ympäröivään luontoon ja Mustion Linnaan tutustumisen jälkeen saimme nauttia Mustion kesäteatterissa hulvattoman hauskastä tragikomedista "Kunnon kansleri", jossa oikeuskansleri Leo Parikan Brysselin seikkailut saivat vatsa- ja muut naurulihakset kovalle koetukselle. *Olin ehtinyt turtua ajatukseen, että parin kolmen Turhapuro -kohellusten kokemuksella tragikomedista ei enää hirveästi irtoa, mutta niin vaan muuttui sekin mailma Eskoseni..*

Matkaa jälkijättöisesti heinäkuun lopulla makustellen, miellyttävästä matkaseurasta ja hyvistä järjestelyistä osalliseksi päässyt

Teksti **Alpo Rajaniemi**
Kuvat **Heimo Kumlander**

Verlan retki 18.5.2016

Aurinkoisena toukokuun aamuna ennen klo 7 kokoontui Turun Aurakadulle noin 30 innokasta retkeläistä, joiden määränpäänä oli Verla.

Mirja toimi matkanjohtajana ja Onni ajeli bussiamme tottuneesti ja turvallisen tuntuisesti, suuntana ensin Häme ja sitten Kymenlaakso. Bussissa nautittiin reilu aamiainen, mutta pienelle jaloittelutauolle poikettiin kuitenkin Riihimäen ABC:lle.

Keväinen luonto vihreän eri sävyisenä oli kaunista katseltavaa matkan varrella. Puheensorina bussissa kertoi matkalaisten viihtyvän ja 260 km matka taittui suunnitellusti. Perillä Verlankosken rannalla entisten Jaalan ja Valkealan kuntien rajalla, Kouvolasta kolmekymmentä kilometriä pohjoiseen oltiin klo 11.

Kohde oli lähes koko porukalle uusi ja tuntematon, joten odotimme innolla opastuskierroksen alkamista. Erinomainen oppaamme, Jussi Lemminkäinen otti meidät haltuunsa klo 11.30. Heti alkajaisiksi saimme kuulla, että pahvin valmistus on todella helppoa, se on jopa heinäntekoakin helpompaa.

Verlan tehdasmiljööseen tutustutaan aina oppaan avulla. Hyvä niin, sillä ainakin Jussin tarinoiden ansiosta tehdas heräsi eloon. Kierros alkoi noin 10 minuutin mittaisella dokumenttielokuvalla, joka näyttää tehtaan täydessä toiminnassa sen viimeisinä toimintaviikkoina kesällä 1964.

Verlan puuhiomo ja pahvitehdas muodostavat vaikuttavan teollisuusmiljöön Suomen metsäteollisuuden varhaisvaiheilta. Insinööri Hugo Neuman perusti Verlan ensimmäisen puuhiomon vuonna 1872, mutta se paloi jo muutaman vuoden kuluttua toiminnan aloittamisesta.

Nykyiset tehdasrakennukset ovat 1890-luvulta. Pahvikuivaamo tuhoutui tulipalossa 1892, ja sen tilalle rakennettiin nykyinen nelikerroksinen Kupittaaan Saven punatiilinen kuivaamo. Rakennus valmistui ennätysajassa, sillä työ kesti vain kolme kuukautta. Komean romanttista tyyliä edustavan tehdasrakennuksen torneineen piirsi Carl Eduard Dippel. "Hän oli samaan aikaan piirtämässä Viipurin tuomiokirkkoa. Verlan ja tuomiokirkon piirustukset menivät hiukan sekaisin, siksi Verlasta tuli sen näköinen kuin siitä tuli", museon pääopas Jussi Lemminkäinen kertoi.

Komean kuivaamon valmistuttua patruuna Kreidl päätti muuttaa myös puisen hiomon ja pahvitehtaan punatiiliseksi. Koska tehtaan toimintaa ei haluttu keskeyttää, päädyttiin erikoiseen ratkaisuun. Uusi tehdas muurattiin vanhan rakennuksen ympärille. Kun ulkoseinät olivat valmiit, alle jäänyt puurakennus purettiin. Näin tehdas tuotti pahvia koko ajan. Tehdas oli toiminnassa heinäkuuhun 1964 asti, ja Unescon maailmanperintölistalle Verla pääsi vuonna 1996.

Tehdaskierroksella Jussi kertoi vaihe vaiheelta, kuinka kuusipuu muuttui oman aikansa markkinoilla hyvän maineen saaneeksi luonnonvalkoiseksi puupahviksi. Mies suorastaan pursuaa hersyviä tarinoita, jotka hän kertoo mukaansatempaisevalla tyylillään. Vierailijan on helppo eläytyä entisaikojen työolosuhteisiin, tekniikkaan ja työtapoihin. Tunnelma on aito. On vaivatonta kuvitella, millaista elämä ja työnteko olivat Verlassa vuosikymmenien ajan. Tunnin kestävän tehdaskierroksen aikana opimme miten kuusipölli muuttui vaihe vaiheelta luonnonvalkeaksi puupahviksi.

Verlassa tehtiin pahvia käytännössä käsipelillä aina vuoteen 1964 saakka. Verlan pahvi oli laadukasta, ja sitä nimitettiin käsipahviksi juuri sen vuoksi, että sen valmistus vaati niin monia käsityövaiheita. Verla tuotti pahvia pari tuhatta tonnia vuodessa. Nykyiset pahvitehtaat pyöräyttävät saman tuotannon suunnilleen päivässä. Tehtaan päätuote, valkoinen puupahvi, sai markkinoilla hyvän maineen. Pahvia käyttivät pääasiassa kotelotehtaat ja kirjansitomot. Sitä myytiin etupäässä Venäjälle, Keski-Eurooppaan ja Amerikkaan. Viimeinen tilaus tuli Bangladeshista vielä vuonna 1979, viisitoista vuotta tehtaan lopettamisen jälkeen!

Nykyajan vierailijalle Verla näyttää siltä kuin tehtaalta olisi poistuttu vain kahvitunnille. Mestarin koppikin on alkuperäisessä asussa aina lopetuspäivään auki jäänyttä kalenteria myöten.

Gottlieb Kreidl johti tehdastaan ja sen ympärille syntynyttä ruukkikylää isällisen patruunamaisin ottein yli neljännesvuosisadan ajan. Hän oli kiinnostunut myös työntekijöiden terveydenhuollosta ja sosiaalista oloista. Tehdas perusti kylän lapsia varten kansakoulunkin. Kreidlin kuoltua 1900-luvun alussa tehtaan omistus siirtyi lyhyiden välivaiheiden jälkeen Kymin Osakeyhtiölle. Koko tehtaan historian aikana tehtiin vain vähäisiä uudistuksia. Vanhat koneet ovat periaatteessa vieläkin käyttökunnossa ja niitä huolletaan edelleen.

Tehtaan toimiessa meteli oli kova eikä kuulosuojaimia ollut keksitty, mutta ei onneksi desibelejäkään. Kuulo heikkeni kaikilta, mutta sitä pidettiin täysin hyväksyttävänä, kertoo opas. Vaarallisin työvaihe oli pölkkyjen kuorinta. Sitä ennen uittamalla tehtaalle rahdattu puunrungot sahattiin puolen metrin mittaisiksi pölkyiksi. Kuorimakoneen neljä terää pyörivät vinosti ympäri, 600 kierrosta minuutissa. Kuorijan tunnisti helposti, sillä hänen kaikki sormensa olivat samanpituisia, kertoi Jussi.

Kesäisin alle 10-vuotiaat pojat nostelivat tukkeja innokkaasti Mahalan pyörän avulla. Palkkaa heille ei maksettu, mutta saivatpahan liikuntaa ja raitista ilmaa.

Enimmillään tehtaassa oli yli 140 työntekijää. Merkittävä osa oli naisia, jotka toimivat koneenkäyttäjinä ja valmiiden pahviarkkien käsittelijöinä eli "massakarhuina". "Märkäpään" työ oli rankkaa ja voimia vaativaa. Tehtaan alasalissa oli kahdeksan pahvin kokoojakonetta, joka määrä on tiettävästi suurin konemäärä yhdessä salissa. Jokaisella koneella oli kello ja joka kellolla omanlaisensa ääni. Näin koneenhoitaja tiesi, että juuri hänen koneensa on saanut pahviarkit valmiiksi. Arkin irrottaminen oli tarkkaa puuhaa ja siinä käytettiin apuna katajaista keppiä. Opas demonstroi myös silloisen tuotantolinjan alasajon ja käynnistyksen. Toimenpide oli yksi käden liike, joka vei aikaa vajaan sekunnin. Nykyisinhän alasajo vie aikaa peräti päivän tai pari.

Vaikka työntekijöiden palkka oli pieni, tienasi nainen 1900-luvun alussa tehtaalla kuukaudessa saman, minkä piika vuodessa. Massakoneen viirakankaan vaihtoa odotettiin, koska kukin vuorollaan sai vanhan kankaan. Kankaasta valmistettiin esim. lapsille lämpimät takit ja lakit. Töitä tehtiin kuutena päivää viikossa kahdentoista tunnin vuoroissa. Vuoden 1919 uusi työaikalaki lyhensi päivittäistä työaikaa kahdeksaan tuntiin.

Tehtaalla ei kertaakaan lakkoihtu, verlalaiset palvelivat tehdastaan pitkään ja uskollisesti. Osalla työoura kesti yli 50 vuotta. Yli 70-vuotiaat työntekijät eivät olleet mitenkään harvinaisia. Eräs heistä oli Maria Mattsson. Maria työskenteli yli 50 vuotta saman punnitusvaa'an vieressä. Eläkkeelle joutuessaan Maria oli jo 77-vuotias. Hän ei silloin enää nähnyt vaa'an numeroita, mutta tunsi käsillään arkin painon ja lajittelu sujui virheettää. Eläkkeelle hän jäi sillä ehdolla, että haetaan apuun jos tulee tarvetta. Marian työpiste on säilynyt täysin muuttumattomana ja vuosikymmenien jättämät jalanjäljet ovat yhä nähtävissä jykevässä puulattiassa.

Työolosuhteet tehtaalla olivat talviaikaan hirveät. Hiomossa oli liian kylmä ja kuivaamossa liian kuuma. Jos talvella vesi hiomon lattialla ei jäätynyt, niin silloin kaikki oli hyvin. Talvikuivaamossa lämpöä oli 50 – 75 astetta, työskentelylämpö oli 50 astetta.

Naisia, jotka työskentelivät kuivaamossa irtolankuilla ja ripustivat pahviarkkeja kuivumaan

Teksti **Erja Lankinen**

Kuvat

Taiteilija Saara Ekströmin Alkemia -näyttely

TYKS Seniorit vieraili Wäinö Aaltosen museossa 1.3.2016, jolloin meillä oli mahdollisuus tutustua taiteilija Saara Ekströmin Alkemia -näyttelyyn. Taiteesta kiinnostuneita senioreitamme osallistui näyttelyyn arvioni mukaan runsaat 30. TYKS Seniorit voitiin todeta tällä kertaa yhtä poikkeusta lukuun ottamatta olevan *senorita* -asuisia.

Taiteilija haluaa kyseenalaistaa arvoasetelmiamme ja arvottaa niin materiaa, kuvia kuin itse taideteoksia. Suurin osa näyttelyn teoksista on uusia, juuri tätä näyttelyä varten valmistuneita

koostuen mm. valokuvista ja videoteoksista. Asiantunteva esittely nousi tässä näyttelyssä ehkä erityisen merkittävään rooliin. Mitä taiteilija haluaa osoittaa jonkin kasvin avautumisella ja sulkeutumisella - yksittäisen teoksen videokuvausprosessi on voinut kestää kymmeniä tunteja. Tällaisen taideteoksen sanoma jää tietysti aina jokaisen katsojan ainutlaatuiseksi kokemukseksi ja arvioitavaksi, onpa taiteilijan sanoma mikä tahansa.

Ääni nousee näyttelyssä kuvan rinnalle tunnelmaa ohjaavaksi tekijäksi. Esimerkiksi villakangasta leikkaavien saksien ääni on lisätty miehen puvun valmistusprosessiin jälkikäteen ja tarkoituksellisesti korostettuna - tätä voisi nimittää taideprosessin erilliseksi alihankintaprosessiksi. Saara Ekström haluaa tuottaa katsojalle ristiriitaisia kokemuksia; kuten tosi ja kuvitelma, muisti ja unohdus, kaunis ja puistattavan ruma.

Kolmekanavaisessa videoinstallaatiossa *Phantasma* kamera kuljettaa katsojaa vuonna 1939 Kööpenhaminaan avautuneen akvaariorakennukseen sen rapautuvissa tiloissa. Sanomalehden muotoon toteutettu, teksteistä ja arkistokuvista rakentuva näyttelyn *Inventaario* kuvaa New Yorkissa 1940-luvulla eläneiden erakkoveljesten Langley ja Homer Collyerin kohtaloa kasaantuvan tavaramassan puristuksessa. Näyttelyn *Inventaario* -osiolle osoitettu erillinen tila pisti ainakin *senorín* ajattelemaan, mihin keräily saattaa pahimmillaan johtaa. Taidenäyttelyssä voi kokea paitsi odottamattomia elämyksiä myös oppia uutta ja oppia pois jostakin.

Teksti **Alpo Rajaniemi**

TYKS seniorit Hesassa 27.1.2016

Täysbussillinen TYKS senioreja pistäytyi vahvasti taidepainotteisella matkalla Helsingissä keskiviikkona 27.1.2016 (75 e, sisältäen alla olevan henkisen ja maallisen annin). Kohteena oli neljä näyttelyä:

1. Juhani Kirpilän museoitu taidekoti (Suomen Kulttuurirahasto) Pohjoisen Hesperiankadun varrella.

2. Kiinalaisen toisinajattelija- ja ihmisoikeustaistelija Ai Weiwein puuhun pohjaava näyttely

HAM:ssa (Helsinki Art Museum vanhassa uusitussa Tennispalatsissa) ja
3-4. Kansallismuseon kaksi näyttelyä:
3. 27 suomalaisten Vuoden Kultaseppä-palkituttujen korujen näyttely ja
4. Jean Sibelius, 150 vuotta syntymästä -näyttely.

> Ruokaakin saimme riittävästi ja maukasta; aamiainen Lohjan ABC-asemalla ja lounas Töölön torin varrella Mamma Rosa ravintolassa ja vielä kahvit Kansallismuseon kellarissa. Näiden turvin jaksomme aamusta iltaan, klo 9 -21.

Kaikki 4 näyttelyä olivat vaikuttavia, makuasia mikä itse kullekin mieluisin.

1. Kirpilä-kokoelmaan kuuluu noin 500 pääosin suomalaista maalausta ja myös veistoksia. Kahdeksassa huoneessa on tunnettujen taiteilijoiden töitä seinät täynnä lattiasta kattoon ja myös eri aiheiden mukaisessa järjestyksessä, mm. taiteilijoiden omakuvahuone. Jakauduimme kahteen ryhmään ja oppaat kertoivat teosten ja kokoelman taustatietoja. Verkossa taidekotikirpila.fi on lueteltu teostiedot, tekijä, aihe, vuosiluku, teoksen koko, tekniikka, hankintavuosi jne. Ohessa on pari valokuvaa huoneista.

2. HAM:n kahdessa suuressa hallissa oli runsaasti Weiwein puutöitä aina pienistä puisista käsiraudoista (ihmisoikeusaktivisti) talon kokoiseen kiinalaiseen temppeleihin. Hienoja ideoita teoksissa oli toinen toisensa perään. Esimerkiksi matalalla puualustalla oli noin 100 arkkitehdin pienoismallit "julkisista rakennuksista - huviloista" kukin osapuulleen kokoa A3, todella taidokkaasti puusta kokoonpantuja ja viimeistelyjä. Helsingin kaupunki oli ostanut (100 000 e) ihmisen kokoisen jalkapalloa kuvaavan puuveistoksen koottuna säännöllisistä 5- ja 6-kulmioista, lähes 100 kpl . Tekeminen oli kestänyt 2 vuotta, mikä oli helppo uskoa, niin taidokasta oli puutyö. Sellaista mutta pienempänä voisi hyvin pitää kotona niin kaunis ja mielenkiintoinen tumman ruskea puuesine se on jatkuvasti katsella.

3. Kansallismuseon korunäyttely, kultaa, hopeaa, emalia jne oli vitriineissä parissa pienehkössä huoneessa. Monipuolista ja taidokasta suomalaista muotoilua kaikki tyyni.

4. Sibeliuksen elämän ja töiden kronologisesti etenevä näyttely useine kuunneltavine musiikinäytteineen sinfonioista jne. käsitti noin kuudessa isohkossa huoneessa myös soittimia, tahtipuiikkoja, partituureja, mietteitä, vaatteita ja muutaman vekselin. Allekirjoittaneelle vieläkin kyyneleet silmäkulmaan tuovan viulukonserton sai kuunnella näyttelyn perällä auditoriossa, kun ennen lähtöä vielä oli mahdollisuus.

Onnistunut, antoisa kulttuurimatka kaupunkiin, joka vuoden 1827 jälkeen otti Turun paikan maassa.

Teksti **Aaro Kiuru**

Kuva **Leo Mikkola**

POIKETTIIN TALLINNASSA

Pimeänä joulukuun aamuna kokoontui Turun Aurakadulle melkoinen joukko TYKSin senioreita innokkaina matkaamaan kohti Tallinnaa. 46 senioria ja ystävää valitsivat paikkansa bussista ja matka alkoi

Ennen kuin tähän vaiheeseen oli päästy, oli tarvittu matkan ideointia retki ja kulttuurijaostossa, päätös matkan toteuttamisesta seniorien hallituksessa, matkaohjelman suunnittelua ja tiivis yhteistyö Ikaalisten matkatoimiston kanssa.

Sateinen, pimeä moottoritie ja kuljettajamme Kaitsu ajoivat meidät turvallisesti Helsingin Länsisatamaan ja Tallink Star laivalla nautittu runsas aamiainen auttoi unohtamaan myrskyisän meren. Yllätys oli suuri, kun Tallinnassa paistoi aurinko.

Tallinnan maisemat otettiin haltuun opastetulla bussikierroksella. Asemoitiin itsemme Viron kartalle ja kuultiin uutta ja vanhaa tietoa ihan sujuvalla suomen kielellä.

Hotelli oli suorastaan yllellinen ja huoneissa oli tilaa ja tyyliä. Tuloillan kohokohta oli kuitenkin ravintola Maikrahvin tarjoilema suurkillan juhla-ateria. Ruoka oli hyvää ja sitä todella oli riittävästi.

Kulttuuriakaan ei unohdettu. Puolet joukostamme oli varannut loppuillan Estonia Teatterin La Traviata oopperan nautiskeluun. Jälkikommentit olivat ylistäviä. Toinen osa matkalaisista hajaantui Tallinnan yöhön.

Seuraavana aamuna aurinko oli hävinnyt sadepilvien taakse. Se ei meidän joukkomme menoa haitannut. Kaitsu kuljetti osan porukkaa Ulemisten kauppakeskuksen ostosparatiisiin, ja toiset tutkailivat Tallinnan vanhan kaupungin joulutorin ja putiikkien tarjontaa.

Paluu takaisin Suomeen ja Turkuun onnistui ilman myrskyä ja mutkia. Ja kotiin palasivat virkistyneet, mutta ehkä hieman väsyneet matkailijat. Mielessä kuitenkin ajatus; voisihan sitä toisenkin kerran porukassa matkailla, Tallinnaan, Tukholmaan, tai vaikkapa Gdanskiin.

Teksti **Mirja Hovirinta**

Hallituksen Senioreille keväällä 2015 tehdystä kyselystä

Kevään jäsenkirjeen mukana lähetettiin senioreiden toimintaa ja toiveita koskeva kyselylomake. Lomakkeen joko sähköisesti tai postitse palautti 70 Iso Kiitos kaikille vastanneille. Tähän olen kirjannut muutamia poimintoja vastauksista.

Yhdistyksen jäsenenä oli oltu 0 -15 vuoteen. Alle 5 vuotta jäsenenä oli 30 % vastaajista. Yli 5v mutta alle 10 vuotta jäsenenä olleet 30 % ja yli 10 vuotta jäsenenä olleita vastaajia oli 40 % . Vuoden aikana senioreiden järjestämiin tilaisuuksiin oli osallistunut 1-3 kertaa tai usein noin 90 % . Liki kaikki osallistujat eri ikäryhmissä piti tilaisuuksia hyvin järjestettyinä, sisältöä kiinnostavina ja hinta-laatu suhdetta sopivana.

Kaikille jäsenille jäsenkirjeet joko sähköpostina tai kirjeenä, oli tärkein tiedonsaanti kanava. Turun sanomien yhdistysten viikkopalstalta tietoja luki puolet vastaajista. Hospitaali lehti, kaverit ja kotisivujen lukijakuntaa oli noin 15%. Jäsenet saivat riittävästi tietoa yhdistyksen ja eri jaostojen toiminnasta.

Yhdistys järjestää ns. omakustannus hintaan tapahtumia ja kysyimme minkä hintaisiin tapahtumiin jäsenistö voisi osallistua. Joka hintakategoriaan riitti osallistujia, riippuen siitä mitä on tarjolla ja onko hinta-laatusuhde kiinnostava.

Taidenäyttely ja museokohteita on järjestetty ja sen toivotaan jatkuvan, päivän matkoina lähialueelle. " Etelä-Suomen kohteet 160 km säteellä" Turun lisäksi. Suosittuja kohteita oli esim. Tamminiemi-Mannerheim museon käynti, Vapriikin Terrakotta, Edvard Munchin näyttelyyn, kartanoihin ym. tehdyt matkat.

Muistelot harraste ja eri elämänalueiden luentoja toivottiin. Kiinnostavina oli koettu esimerkiksi pyöräretki Amerikan mantereeseen poikki, muistelua elämästä tyksin mäellä, lapinluontomatkoista, lapsuusmuistoja, tietoa vanhenemisesta, sairauksista ja hoidoista. Uutta ja vanhaa hoitotyöhön liittyviä luentoja toivottiin.

Perinteinen joulujuhla, risteilyt, saaristokierrosta majakkamatkoja toivottiin.

Erilaisia musiikkitapahtumia toiveissa oli klassisesta, viihdemusiikkia, rokkia, ooppera, operettia, balettia, musikaaleja, taitavat esitykset kiinnosti. Teattereiden suosio on vakaa, Helsingin Tampereen ja Turun lisäksi toivomuksia tuli muiden lähikaupunkien teatterinäytännöistä ja kesäteatteri esityksistä.

Nyt kysyttiin kiinnostusta lounastapaamisiin ja vastanneista enemmistö kannatti ajatusta. Lainauksia vastauksista "voisi olla mukava" "kaikki sopii" "yleisillä kulkuneuvoilla tulisi päästä paikalle" "tämä olisi mukava tapa tavata tuttuja. Hyvä ehdotus" Vastanneista neljä oli kielteistä, lounastapaaminen ei heitä kiinnostanut.

Vastaajien liikkumiseen liittyviä aktiviteettejä oli kävelyt, luontoretket ja jooga oli eri ikäryhmissä ykkössijalla. Vesivoimistelu vesijuoksu uinti kuului monien harrastevalikoimaan. Keilailu, pyöräily, hikijumppa, tanssi, kuntosalit, sauvakävely, sulkapallon harrastajia oli useita. Pilates joogan suosio näkyi vastauksissa ja toivomuksia toisen ryhmän perustaminen tuotiin esille. Liikuntajaoston maanantaikävelyt koettiin " mukavaksi tavaksi alkaa viikko."

Käsityö, lukupiirin ja hengellisen jaoston toiminta tunnettiin. Kevään aikana rakennustyö häiritsti hengellisen piirin kokoontumista, ja piiri joutui tilapäisesti vaihtamaan kokoontumispaikkaa. Käsityöjaostolle ehdotettiin näyttelyä tekemistään käsitöistä.

Kotisivuilla oli puolet vastaajista joskus käynyt ja muutama prosentti usein. Sairaanhoidopiirin kotisivut uudistuivat ja senioreiden kotisivujen vuoden 2014 osalta päivitys takkuili. Kotisivujen päivitys ajantasana on saatu 2015 alkaen.

Tyksin senioreiden hallitus pyrkii toteuttamaan jäsenten toiveet se kiteytyy myös yhdistyksen säännöissä. "Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys järjestää jäsenilleen kulttuuri-, virkistys- ja opetustilaisuuksia sekä matkoja että tutustumiskäyntejä, kokoaa ja julkaisee muistelmia ja kokemus-tietoa."

Teksti **Eeva Peri**

TYKS:n seniorien Mäntän matkan vaikutelmia

Jätin tarkoituksellisesti aurinkolasit kotiin, kun aamuvarhainen sää näytti pilviseltä ja harmaalta. Lasien olisi pitänyt olla mukana, sillä päivästä oli tuleva kauniin aurinkoinen, kun puolisataapäinen joukko TYKS:n senioreja teki matkan 20.5.2015 Mänttään Serlachiusten valtakuntaan. Näky oli jotenkin kotoinen, kun matkamme kokenut johtaja Heimo Kumlander varmoin ottein kirjasi ortodoksisen kirkon edessä Grandellin bussiin jonottavien tuttuja osanottajien nimiä ja voi tyytyväisenä todeta, että kaikki ilmoittautuneet olivat mukana. Täsmällisyys oli Heimon mukaan ilmeisesti perua jo TYKS:ssä työskentelyn ajoilta.

Bussi purkautui osanottajista ensimmäisen kerran Orivedellä, jossa tunnetulla pysähdyspaikalla Orituvassa saimme tuhdin voileivän, kahvin ja virvoitejuoman. Matka jatkui aikataulun mukaisesti ja useimmiten etuajassa, mikä loi kiireettömän tunnelman ja mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia kaikessa rauhassa muiden matkalaisten kanssa.

Ensimmäisen taide-elämyksen koimme Serlachiuksen entisessä pääkonttorissa, nykyisessä Gustaf-museossa, jota meille esitteli kirkasääninen opas, jonka eloisa esitys selittyi hänen savolais-karjalaisella taustallaan. Yleisesityksen jälkeen pääsimme tutustumaan niin johtokunnan kuin pääjohtajankin huoneeseen. Taidokkaat puiset veistokset huonekaluissa ovat yksi erinomainen osoitus suomalaisesta käsityötaidosta. Mahtava kirjoituspöytä kertoi johtajansa, "Mäntän napoleonin", ylivertaisesta asemasta yhteisössä. Mieshän oli jättänyt Tampereen ja perustanut 1868 ensimmäisen tehtaansa "keskelle ei mitään", paikkaan, josta liikenneyhteyksien puutteessa tehtaant tuotteet vietiin ensi alkuun kirkkoveneillä tienvarteen, sieltä rautatieasemalle ja osin edelleen vientisatamaan. Jo kaiken tuon jälkeen on helppo uskoa, että mitä tahansa tämä mies halusi, sen hän myös ennen pitkää toteutti, olipa kysymyksessä sitten teollinen, yhteiskunnallinen tai kirkollinen toiminta. Kansainvälistä kanssakäymistä ajatellen mies muutti sukunimensä Särkilahdesta Serlachiukseksi.

Museon tutustumisen päätti tutustuminen Paperiperkele-näyttelyyn vapaana kierroksena huoneissa, joissa kussakin oli kuulokkeiden kautta välittynyt selostus kunkin huoneen kuvaamista asioista. Näyttelyn vähän roisi nimi kuvasi mitä ilmeisimmin johtajansa johtamistyyliä, joka veti selkein sanoin ja hienostelematta mutkat suoriksi päätöksiä tehdessään.

Kunnan paikkaseudulla pitää olla myös jokin tarina, olipa se totta vai tarua. Mäntän maaperästä oli kuulemma tehty löytö, joka osoittautui 250.000 vuotta vanhaksi! Gustaf Serlachiukselle oli kyllä ilman tätäkin tietoa selvää, että Mänttä ei voi olla Vilppulan kunnan osa, ja niinpä Mänttä sitten itsenäistyi. Yhtenä ehtona oli, että pitäjällä oli oma kirkko. Senkin asian Serlachius pyrkimyksensä varmistamiseksi otti hoitoonsa, kuten myöhemmin todetaan. Tyypillistä ajallemme on, että Mänttä liitettiin muutamia vuosia sitten uudelleen Vilppulan kuntaan.

Seuraava kohde oli myös tärkeä, lounaan tarjonnut Mäntän klubi. Rakennus oli klubiksi komea tuoden mieleen vaikkapa suuren pitäjän oppikoulurakennuksen. Interiööri on tyylikäs, ja ruoka oli todella maittavaa. Tässä yhteydessä voikin todeta, että ravitsemustilanteestamme huolehdittiin sekä laadun että myös määrän puolesta erittäin hyvin, minkä osoitti myös seuraavan aamun vaakalukema! Kansainvälistäkin huomiota saaneen klubin sisustuksessa huomioni herätti myös vaskisoitinkokoelma, joka sisälsi useita vanhanmallisia soittimia. Kuten tehdaspaikkakunnat yleensä, Mänttäkin sai oman torvisoittokuntansa. Perustamisvuosi oli 1882.

Lounaan jälkeinen raukeus oli tipotiessään, kun astuimme Mäntän kirkkoon, joka on kivikirkko, vaikka kirkon rakentamisen kustantanut Serlachius muuten suosi puuta sen kaikissa

käyttömuodoissa. Kirkko valmistui ja vihittiin käyttöönsä v. 1928. Tyyliään kirkko edustaa lähinnä pohjoismaista barokkia. Minulle kirkon holvirakenne oli uutta. Vaikka kirkko kuvataan ristikirkoksi, se vaikutti sisältäpäin suurelta kuvulta ja toi mieleeni kuvan seurakunnan ykseydestä, tilasta, jossa jokainen sanakuulija on samassa asemassa näkemään ja kuulemaan sanomaa. Pienet sivulaivat eivät vaikutelmaa muuttaneet. Kirkon harvinaiseen malliin ja muotoon ovat kuulemma mm. ruotsalaiset kirkkorakentajat käyneet tutustumassa. Taidokkaat puuveistokset mm. saarnastuolin kaiteessa muistuttivat tästä. Kirkossa on yhteensä 35 Hannes Autereen puuveistosta. Alttaritaulu on aina yksi keskeinen osa kirkon sisustusta. Voi hyvin uskoa opasta, joka kertoi alttaritaulun herättäneen valmistuessaan 1920-luvulla paljon huomiota. Tavanomaisesta tyylistä poiketen Alvar Cawenin maalaus esittää nuorta mänttäläistä tehtaantöntekijä-äitiä lapsi sylissään Joenniemen kartanon lampaiden ympäröimänä mänttäläisessä kesämaisemassa. Silmä tottui kuitenkin pian herkkään ja pehmeäsävyyseen taideteokseen.

Taiteen parissa pysyteltiin edelleen, kun seuraava kohteemme Göstan taidemuseo ja sen aarteet avautuivat meille oppaiden välityksellä. Opastukseen on Serlachiuksen museoissa kiinnitetty paljon huomiota. Oppaiksi olivat valikoituneet sujuvasti suomen kieltä käyttävät, selkeä-ääniset henkilöt, joiden sanoma välittyi teknisesti hyvin toimineiden laitteiden kautta kuulokkeisiin ja salli myös hitaammin etenevien kävelijöiden saavan saman informaation kuin oppaan vierellä olevat. Ensimmäisen Serlachius-museon avaamisvaiheessa näyttelyitä oli 250, mutta nykyään niitä on jo 10.000 ja lähes kaikki alkuperäisiä. Mieleen jäi mm. ainoa säveltäjä Gustav Mahlerista elävänä mallina tehty öljyvärimuotokuva, jonka Akseli Gallén-Kallela viimeisteli luonnoksestaan yhdessä tunnissa Mahlerin lounaalla ollessa! Todettakoon tässä yhteydessä, että Göstan museon tilat olivat samat, joihin Helsingissä Tehtaankadulla vielä v. 1939 toiminut lastensairaala siirtyi arkkiatri Arvo Ylpön johdolla evakkoon Talvisodan jaloista. Elämyskyläinen kiertomatka päättyi pullakahviin Göstassa.

Paluumatka sujui kaiken koetun sulattelussa ja jäsentämisessä pysähdyksittä Turkuun, kotiväen iloksi hyvin aikataulussa pysyen. Lopputoteamuksena matka oli verraton taide-elämys. Serlachiuksen museot ovat oodi suomalaiselle puulle, puuveistostaiteelle sekä koko metsä- ja puuteollisuudelle. Yhdessä samaan aikaan (v. 1870) Antti Ahlströmin hankkiman ja kehittämän puunjalostustehtaan kanssa Suomen teollinen elämä kehittyi, ja maasta kehittyi vauras valtio.

Kiitokset Heimo Kumlanderille ja kaikille muille matkan valmisteluun vaikuttaneille samoin kuin matkaan osallistuneille hyvin miellyttävästä matkasta. Odotan jo mielenkiinnolla seuraavaa, Uudenkaupungin matkaa!

Teksti **Matti Sillanpää**